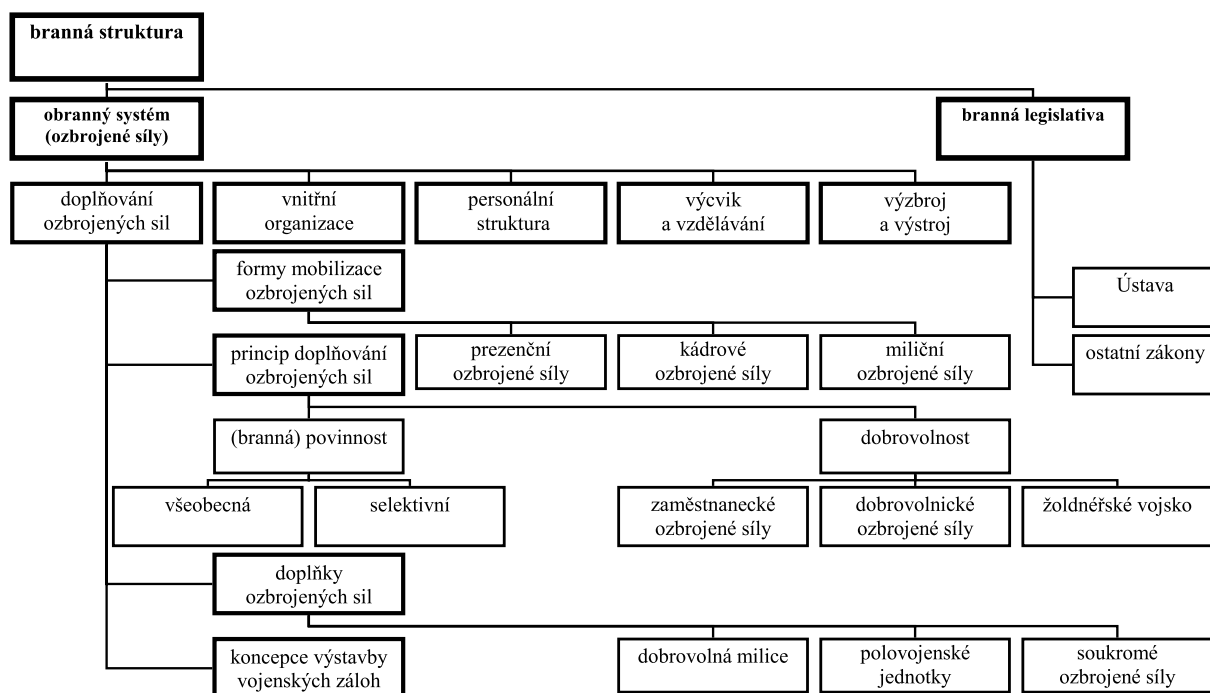

Pojem bezpečnostní struktury a možnosti jeho užití pro potřeby bezpečnostní vědy

Nové vědecké obory zpravidla staví na již ověřených přístupech a existující terminologii, které pak dále rozvíjejí. V tomto ohledu dochází často k adaptacím již existujících pojmů pro potřeby nového oboru. To může být také případ pojmu bezpečnostní struktury a jeho užití v rámci bezpečnostní vědy v České republice.

Vojenské rozhledy otiskly v roce 2007 dva články [1, 2], ve kterých se jejich autoři věnovali problematice bezpečnostního systému České republiky a jeho institucionálního uspořádání. Pro potřeby zkoumání chování tohoto systému a jeho prvků a určení potenciálu funkčnosti (operačních schopností) jeho jednotlivých prvků určených bezpečnostním, sociálním a ekonomickým prostředím má však uváděná prezentace bezpečnostního systému v jeho ryze institucionální struktuře velmi omezenou vypovídací schopnost, a není proto vhodná pro potřeby interdisciplinárního přístupu ke zkoumání bezpečnostního systému.

Tento článek nabízí jeden z alternativních pohledů na prezentaci bezpečnostního systému založený na adaptaci obsahu pojmu branná struktura. Článek se nezabývá otázkami řízení bezpečnostního systému, ani tvorby bezpečnostní politiky. Naopak se předpokládá, že bezpečnostní systém jako soustava institucí zajišťující bezpečnost na vymezeném státním území je podobně jako obranný systém (jako soustava institucí určených k zajištění vnější bezpečnosti státu vojenským způsobem) naplněním státní bezpečnostní, potažmo obranné politiky.

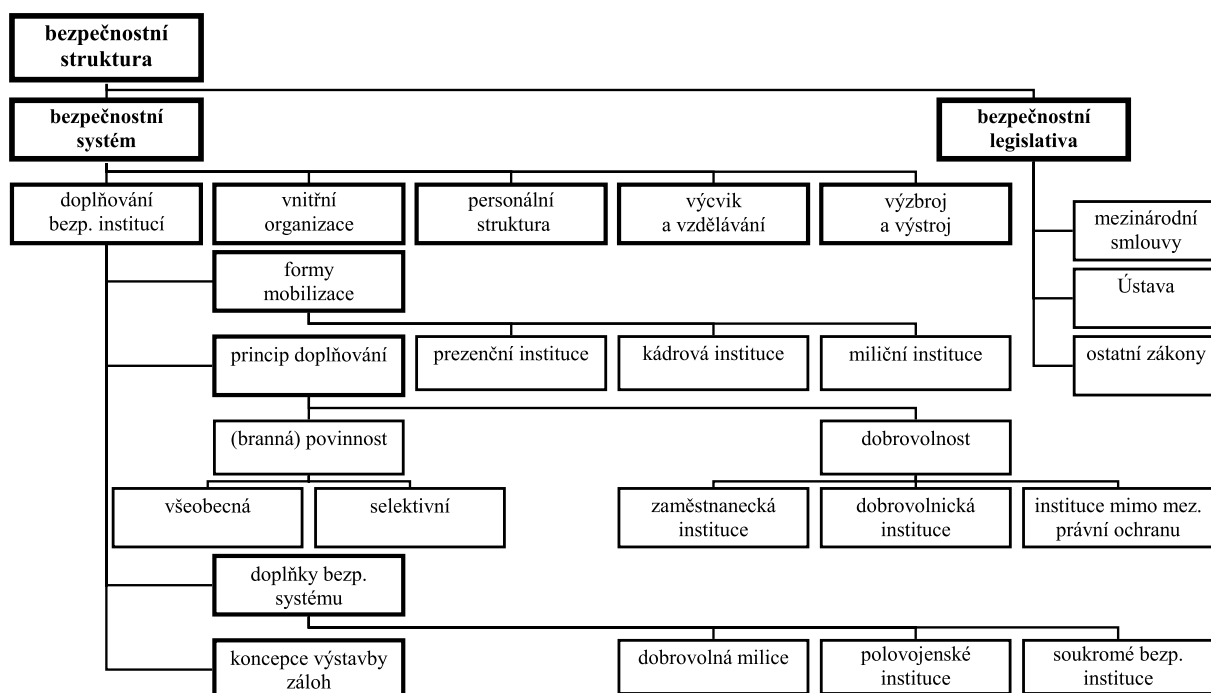
Pramen: WERKNER, Ines-J. Wehrpflicht oder Freiwilligenarmee. Wehrstrukturentscheidungen im europäischen Vergleich. 1. Aufl. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2006. ISBN 3-631-54696-3. S. 19.

Obr. 1: Obsah pojmu branná struktura

V německé literatuře je pro popis části soustavy společenských institucí, s jejichž pomocí je zajišťována obranyschopnost země, případně jiné bezpečnostní úkoly plněné ozbrojenými silami, používán termín „branná struktura“ (Wehrstruktur). [3, 4] Uspořádání této struktury je dáno „brannou legislativou“ (Wehrverfassung), tzn. soustavou právních norem upravujících legitimitu a fungování prvků vytvářejících tzv. „obranný systém“ (Wehrsystem) v daném společenském zřízení a za daných ekonomických podmínek. Obsah pojmu branné struktury zachycuje obr. 1.

Z něj vyplývá, že obranný systém bývá ztotožněn se svým nejdůležitějším prvkem, prostřednictvím něhož fakticky dochází k poskytování veřejného statku vnější bezpečnosti, a tím jsou ozbrojené síly. Potenciál funkčnosti (operační schopnosti) obranného systému je vztažen k pěti základním znakům. Jimi jsou: způsob doplňování personálu do obranného systému, vnitřní organizace ozbrojených sil, personální struktura ozbrojených sil, výcvik a vzdělávání ozbrojených a sil a jejich výzbroj a výstroj. Činnost obranného systému organizovaného státem může být podporována veřejnými (nevládními) institucemi vytvářejícími tzv. dobrovolnou milici, v níž se mohou v oblasti obrany angažovat občané nesplňující předpoklady pro službu v ozbrojených silách, a soukromé ozbrojené síly, jako je např. cizinecká legie, jejíž činnost však není chráněna mezinárodním právem. V souladu s mezinárodní definicí ozbrojených sil [5] může být činnost ozbrojených sil doplňována státem organizovanými polovojenskými silami.

Metodické vydefinování branné struktury po jejich pěti zásadních vlastnostech určujících její potenciál funkčnosti obranného systému, potažmo samotných ozbrojených sil, umožňuje provádět mezinárodní srovnání. Význam takových komparací dnes narůstá především v důsledku integračních snah o konstituování společné evropské bezpečnostní a obranné politiky snažící se překonat izolovanost národních bezpečnostních a obranných struktur. K dispozici jsou studie zaměřené jak na obranný systém, jenž je tradičním předmětem zájmu vojenské vědy a sociálních věd, viz např. [3], tak na brannou legislativu. Komparace právní

Obr. 2: Obsah pojmu bezpečnostní struktura

regulace činnosti ozbrojených sil a jejich personálu v jednotlivých státech Evropské unie je předmětem zájmu zejména německých badatelů, jak dokládá existující řada reprezentativních studií [6, 7, 8, 9, 10].

Vzhledem k tomu, že obrana je součástí bezpečnosti, když obrana je ve své podstatě zajištění vnější bezpečnosti vojenským (branným) způsobem, [11] lze obsah pojmu branné struktury jistě uzpůsobit potřebám zkoumání potenciálu funkčnosti „bezpečnostní struktury“, potažmo funkčnosti „bezpečnostního systému“ institucionálně definovaného s pomocí mezinárodní i národní „bezpečnostní legislativy“, jak to zachycuje obr. 2.

Použití systematizace obsahu pojmu „bezpečnostního systému“ mechanicky naznačené v obr. č. 2 je výhodné především z pohledu použití interdisciplinárního přístupu při projektování podoby bezpečnostního systému ve státní bezpečnostní politice a věnování pozornosti otázkám zdrojového zajištění funkčnosti bezpečnostního systému. Ty stojí doposud stranou zájmu české bezpečnostní vědy, přesněji jsou součástí dříve etablovaných oborů, jako je veřejná ekonomie, veřejné finance atd. Pro aktuální podmínky České republiky jde např. o adekvátní formulaci strategických rozhodnutí týkajících se určení:

- ❑ právního statutu institucí vytvářejících bezpečnostní systém,
- ❑ určení mechanismu financování činnosti bezpečnostního systému,
- ❑ nutnosti zavádění inovací do bezpečnostního systému, které budou reagovat na změněné zdrojové podmínky.

Bezpečnost je veřejným i soukromým statkem. Z tohoto pohledu vždy musí existovat stanovení kompetencí mezi veřejným/soukromým sektorem při zajišťování bezpečnosti a určení podílu veřejných a soukromých zdrojů určených pro činnost prvků bezpečnostního systému. Do popředí se pak dostávají otázky dostupnosti bezpečnosti pro určité příjmové/majetkové skupiny, určení míry a způsobu zdanění občanů a podpory dobrovolnické práce občanů ve prospěch bezpečnostního systému např. ve formě účasti v aktivních zálohách nebo jako dobrovolní hasiči.

Potřeba zavádění inovací v bezpečnostním systému souvisí nejenom s rozhodnutím, jakým způsobem bude zajišťována bezpečnost a veřejný pořádek v České republice a jak bude financována, ale souvisí především s demografickým stárnutím a očekávaným nedostatkem pracovní síly na českém trhu práce. [12] Ten zcela jistě zasáhne státní bezpečnostní instituce. Jejich doplňování je totiž díky faktu, že jejich příslušníky mohou být jen občané daného státu, přímo závislé na demografickém vývoji. Tyto instituce proto nemohou nijak těžit ze základní ekonomické výhody členství České republiky v Evropské unii, kterou je volný pohyb pracovních sil.

Logicky tak lze očekávat, že demografické stárnutí populace může snížit standard poskytovaný občanům v oblasti bezpečnosti, např. počet policistů nebude umožňovat intenzivní hlídkovou činnost, pro zajištění určité oblasti bude třeba využít místních dobrovolníků, protože bude nedostatek vojáků vyvolaný jejich nasazením v zahraničí apod. V tomto směru platí, že občané by měli počítat s tím, že se budou muset více spoléhat sami na sebe při zajišťování své bezpečnosti. Stát by jim v tom měl vytvořit potřebné podmínky, např. podporou organizace dobrovolné nevojenské milice.

Prvek dobrovolné nevojenské milice na území ČR již existoval, když byl tvořen např. institucemi dobrovolných hasičů, SVAZARMu, Pomocné strážce Veřejné bezpečnosti či Československého červeného kříže podporujícími v souladu se zákonem č. 92/1949 Sb., *Branný zákon*, ve znění pozdějších předpisů v případě vyhlášení branné pohotovosti státu činnost

ozbrojených sil. V době míru však tyto prvky asistovaly profesionálním bezpečnostním institucím a zvyšovaly potenciál jejich funkčnosti. Lze očekávat, že při nedostatku pracovní síly disponibilní pro státní instituce vytvářející bezpečnostní systém se časem ukáže žádoucí, aby stát nahrazoval některé jejich kompetence dobrovolnickou prací.

Závěr

V kontextu konstituování společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie a konstituování bezpečnostní vědy v České republice by při analyzování funkčnosti bezpečnostního systému a při formulování požadavků na legislativní změny mohl najít své uplatnění také pojem „bezpečnostní struktura“ vycházející z adaptace pojmu „branná struktura“. Jeho použití rozšiřuje možnosti zkoumání bezpečnostního systému nad rámec běžně prezentovaného institucionálního uspořádání bezpečnostního systému, zejména umožňuje případná mezinárodní srovnání bezpečnostních systémů jednotlivých členských států Evropské unie.

Poznámky a literatura:

- [1] RAŠEK Antonín. Tvorba základů bezpečnostní vědy. *Vojenské rozhledy*, 2007, roč. 16, č. 1, s. 21-31.
- [2] KRULÍK. Struktura bezpečnostního systému České republiky. *Vojenské rozhledy*, 2007, roč. 16, č. 2, s. 77-88.
- [3] BUCHBENDER, O. et al. *Wörterbuch zur Sicherheitspolitik. Mit Stichworten zur Bundeswehr*. 4. Aufl. Bonn: Mittler & Sohn, 2002. ISBN 3-8132-0544-4.
- [4] WERKNER, Ines-J. *Wehrpflicht oder Freiwilligenarmee. Wehrstrukturentscheidungen im europäischen Vergleich*. 1. Aufl. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2006. ISBN 3-631-54696-3.
- [5] de MULINEN, F. *Příručka mezinárodního humanitárního práva pro ozbrojené síly*. 1. vyd. Praha: Magnet-Press, 1991. ISBN 80-85434-30-X.
- [6] NOLTE, G., KRIGER, H. *Europäische Wehrrechtssysteme. Ein Vergleich der Rechtsordnung Belgiens, Dänemarks, Deutschlands, Frankreichs, Luxemburgs, der Niederlande, Polens und der Vereinigten Königreichs*. 1. Aufl. Baden-Baden: Nomos, 2002. ISBN 3-7890-8278-3.
- [7] DANGER, JS. *Harmonisierung des Wehrrechts in Europa: Rechtsvergleich der Wehrrechtssysteme in Deutschland und Spanien*. 1. Aufl. Tönning: Der Andere Verlag, 2003, ISBN 3-8995-9102-X.
- [8] MUSER, A. *Harmonisierung des Wehrrechts in Europa. Rechtsvergleich der Wehrrechtssysteme Deutschlands und Grossbritanniens*. Hamburg: Dr. Kovač, 2005, ISBN 3-8300-2114-3.
- [9] LOGOTHETTI, R. *Auf dem Weg zu einer Europäischen Wehrrechtsordnung. Betrachtungen anhand eines Vergleichs der Wehrrechtssysteme der Republik Österreich und der Bundesrepublik Deutschland*. Hamburg: Dr. Kovač, 2005, ISBN 3-8300-1611-5.
- [10] PAPENBERG, CH. *Das französische und das deutsche Wehrrecht*. 1. Aufl. Baden-Baden: Nomos, 2006, ISBN 3-8329-2419-1.
- [11] PERNICA, B. *Profesionalizace ozbrojených sil: Trendy, teorie a zkušenosti*. 1. vyd. Praha: AVIS, 2007. ISBN 978-80-7278-381-6.
- [12] HAVLIGEROVÁ Jana, BLAŽEK Vojtěch. Česko láká cizince. Na práci. *Hospodářské noviny*. 2007, roč. 17, č. 93 [15. 5. 2007], s. 1, 2.